

SINKÓ FERENC

A felvidéki ifjúsági mozgalmak kezdetei Trianon után¹

Mikor mozdult meg első ízben Csehszlovákia magyar kisebbségi fiatalsága a trianoni békekötés után? A kérdésre eddig nem találtunk pontos választ sem a második világháború utáni magyar publicisztikában és történetírásban, sem a második világháború előtti felvidéki tárgyú írásokban. A kérdést leginkább általános szólammal intézik el, például: akkor, amikor a kisebbségi magyarság felocsúdott kezdeti aléltóságából. Ennek időpontját 1925 májusára teszik, amikor megalakult a prágai Magyar Akadémikusok Keresztény Köre, a MAKK. Az azt megelőző kezdeményezéseknek legfeljebb egy félmondat jutott: „szórványos és dilettáns próbálkozások voltak”.

Való igaz, hogy az államfordulat utáni években a cseh és szlovák fiatalságban igencsak eleven sovinizmus és magyarellenesség miatt nemcsak hogy szervezkedni, hanem még utcán, nyilvános helyen magyarul beszélni sem volt tanácsos. Az újkormányzat egy-két politikai párton kívül semmilyen kulturális, társadalmi és gazdasági szervezet, egyesület működését nem engedélyezte. Szervezkedni annyit jelentett, mint bármely pillanatban vállalni a letartóztatást. Ez nemcsak a szervezőket, hanem a szervezet minden tagját érintette. A magyar fiatalok még az ilyen viszonyok között sem viselkedtek aléltakként, hanem már a fegyverszüneti tárgyalásokkal egyidőben, 1918 októberében szervezkedni kezdtek. Egyetlen lehetőségként a Keresztényszocialista Párt égisze alatt először Pozsonyban, majd Léván, Kassán és Eperjesen megalakították a Keresztényszocialista Diákok Szabadszervezetét. Célkitűzéseiket „Szózat Szlovenszko diákságához” címmel röpiratban foglalták össze és fogalmazták meg, amelyet Pozsonyból Floch István és Kiss István, Léváról Féja Géza, Kassáról Urr György és Balogh István, Eperjesről Takács István írt alá.

A szervezet működését a csehszlovák hatóságok nem engedélyezték. Különösen féltették tőle a szlovák fiatalságot, azzal az indoklással, hogy félrevezetheti a nemzeti öntudatukban még nem elég erős elemeket. Annak megítéléséhez azonban, hogy a Keresztényszocialista Diákok Szabadszervezetének célkitűzéseit és színvonalát illető minősítő jelzők mennyire helytállóak, hasznos lehet, ha idézzük a röpiratban megfogalmazott követeléseket:

„1. - Követeljük a vallásoktatás fenntartását. Ezen szabadságot a tudomány szabadsága nevében a hittudománynak is megköveteljük.

2. - Követeljük minden nemzetiség számára, hogy megadassék neki az alkalom arra, hogy gyermekét mind a közép- és szak-, mind a főiskolákban saját nemzeti nyelvén taníthassa.

3. - Követeljük a középiskolákban az általános műveltség elterjesztése céljából a díjmentes tanítást.

4. - Követeljük a továbbképzés kötelezettségének korhatárát 18 éves korig megállapítani.

5. - Követeljük a szervezkedés lehetőségét a közép- és szakiskolák felsőbb osztályú tanulóinak is 16 éves kortól, nemre való tekintet nélkül.

6. - Követeljük a pozsonyi egyetemen a magyar nyelvű hallgatóság részére minden fakultáson a magyar nyelvű tanítást.

7. - Követeljük a prágai egyetemen magyar nyelvi tanszék felállítását.

Regio – Kisebbségtudományi Szemle 1. évf. 2.sz. (1990. április)

8. - Követeljük a diákság helyzetének megjavítása céljából állami támogatással a diákmenzák minél nagyobb számban való felállítását, amelyekben az arra rászoruló diákság teljes ellátást kap csekély díjazásért, vagy egészen ingyen.

9. - Követeljük a diákság kötelező beteg- és balesetbiztosítását, valamint diákkórházak, szanatóriumok, üdülő- és nyaralótelepek felállítását.

10. - Követeljük az iskolákkal kapcsolatban olvasótermek és könyvtárak felállítását keresztény és szocialista szellemben.

11. - Követeljük a diákság lakásnyomorának enyhítése céljából állami internátusok minél nagyobb számban való felállítását, ahol az arra rászorultak csekély díjazás fejében vagy egészen ingyen lakást kaphatnak.

12. - Követeljük a felekezetek számára a jogot, hogy iskolákat, internátusokat, menzákat állíthassanak fel.

13. - Követeljük a tandíjak, vizsga- és szigorlati díjak eltörlését a főiskolákon is.

14. - Követeljük a tankönyvek és iskolai kellékek uzsorájának leküzdése céljából ezek árának hatósági megállapítását a diákszervezetek meghallgatásával, valamint állami tankönyvi szövetkezetek felállítását.

15. - Követeljük a diákság számára megfelelő sporttelepek és játékterek felállítását.

16. - Követeljük a diákság számára állami vagy felekezeti fogyasztási szövetkezetek felállítását, mely szövetkezet gondoskodnék a tanulók ruházatáról, fehérneműjének mosásáról, ruhájának javításáról, kedvezményeket adna tagjainak színházak, képtárak, stb. látogatásánál és villamosbérletek vásárlásánál.

17. - Követeljük, hogy a hadiárva és a hadban részt vett diákság minden eszközzel és kedvezményekkel támogattassék tanulmányaiban.

18. - Követeljük a diákság keresztényszocialista szervezeteinek elismerését mind a főiskolákon, mind a szak- és középiskolákban.

19. - Követeljük a főiskoláknak az autonómia megadását és fenntartását.

20. - Követeljük a diákság részére az ingyenes utazást.

21. - Követeljük, hogy a diákság szociális ügyeit érintő hivatalos értekezletekre hívják meg a szülőket és a gyámokat, valamint a diákság képviselőjét.

22. - Követeljük a közép- és főiskolai oktatás gyökeres revízióját.

23. - Követeljük az amúgy is csekély ösztöndíjak tőkéinek összesítését, és az így nyert tőke kamatainak a középiskolák közti évenkénti arányos felosztását.

24. - Követeljük a külföldi tanulmányutak lehetővé tételét céljából tanulmányi ösztöndíjak létesítését a főiskolákon.”

Eddig a követelések. A röpirat szövegét valamennyi magyar, szlovák és német lap közölte. A Pozsonyból kiindult mozgalom hamarosan kiterjedt valamennyi felvidéki városra. A már említett okokból azonban nem válhatott állandó tényezőjévé a szlovákiai politikai életnek. Márpedig, amint ki-ki a fenti szöveg alapján megítélheti, kiindulópontja lehetett volna egy viszonyrendszer kialakításának a Kárpátok alatt, amely nem változtatta volna a kölcsönös gyanakvás, gyűlölködések miatt véget nem érő harcok és küzdelmek színterévé a soknemzetiségű tájat.

*

Nem véletlen, hogy a Keresztényszocialista Diákok Szabadszervezete Pozsonyban alakult meg és onnan terjedt el a Felvidék más tájain. Pozsony, egyeteme miatt, a felvidéki értelmiség utánpótlásának fő bázisa volt. Itt találkozott - és vívta meg harcát - a magyar szabadkőművesség a századfordulón egyre határozottabb arcú bontakozó szociális gondolkodású keresztény táborral. Az országrész más városaiban vagy az egyik, vagy a másik tábor volt túlsúlyban; Eperjesen és Losoncon a szabadkőművesség, Kassán a Fischer-Colbrie² püspök hatása alatt egyre öntudatosabbá váló keresztény-szocializmus.

Amikor az Erzsébet Egyetemet Pozsonyból Pécsre költöztették (1919 májusában), a pozsonyi főiskolás fiatalok zöme nem követte. Részben azért, mert a Pozsonyban szerveződő új egyetemen akarta elfoglalni a maga helyét, részben azért, mert közelebb is talált nagy múltú egyetemeket és főiskolákat, nevezetesen Pesten, Bécsben és Brünnben. Egyik egyetemen sem jelentett súlyosabb akadályt a nyelv, mert Pozsonyban hagyomány volt a háromnyelvűség. Ez a háromnyelvűség sajátos emberi és magyar, úgy is mondhatjuk: hungarus tudatot adott a pozsonyi és általában a nyugati végeken élő embereknek, a fiataloknak is. Lokálpatriotizmusuk, vagy inkább szülőföldszeretetük nem befelé fordult, hanem kifelé irányult, nem beszűkítette, hanem nyitottá tette őket Európa német, szláv régiói felé és a magyarság legnemesebb hagyományainak öntudatos vállalása irányába is.

Ez a szellemiség jellemezte azt az ifjúsági szervezetet is, amely 1919-ben alakult meg a városban Magyar Ifjak Pozsonyi Szövetsége (MIPSZ) néven. A MIPSZ volt az egyik első hajtása a Keresztényszocialista Diákok Szabadszervezetének.

A szövetséget jó néhány paradoxon jellemezte, ugyanúgy, mint azt a társadalmat, amelyből sarjadt. Pozsonyinak nevezte magát, de sorra alakította fiókszervezeteit Pesten, Bécsben (a Bécsi Magyar Akadémikusok Egyletét), Brünnben (a Corviniát), végül Prágában a (Magyar Akadémikusok Keresztény Körét, a MAKK-ot). Nem volt titkos szövetség, tagjai mégis előszeretettel működtek a pozsonyi alapszervezettől független egyesületek köntösében. A Pozsonyban erőteljesen jelen levő német hagyományok hatására külső formáiban sokat átvett a német „burschenschaftok” szertartásos megnyilatkozásaiból, ugyanakkor munkáját a praktikusság, gyakorlatiasság jellemezte mind otthon, Pozsonyban, mind a többi említett egyetemi városban is. A lokálpatriotizmusnak annyi engedményt tettek, hogy alapszabályukban leszögezték: a szövetség központja „örökre Pozsony marad”.

Alapszabályuk 3. paragrafusában szerint a szövetség programjának célja volt: „A szlovenszkói keresztény magyar ifjúság, és általában a kitűzött cél elérésére alkalmas keresztény magyar ifjúság tömörítése barátság alapján azon célból, hogy a magyar kultúra által a politika teljes kizárásával a magyarságot ébren tartsa s a keresztény magyar érdekeket előmozdítsa és ezen törekvéseiben önmagát erősítse és egymást támogassa”.

A szövetség célkitűzésében tehát a magyar kultúra szolgálata állt az első helyen, formáiban azonban, mint említettük, egy jellegzetesen német diákegyesület mintájára működött.

„Tagjai a véntölgyek és delitölgyek. Delitölgygé válik az a csemetetölgy, akit a Delitölgyek Tanácsa erre alkalmasnak ítél és felavat.” (5. §) „Csemetetölgygé lehetnek azok a magukat magyarnak valló, bármely anyanyelvű keresztény ifjak vagy férfiak, akik legalább 17 évesek és legalább valamely középiskola vagy azzal egyenrangú tanintézet legfelső osztályát végzik vagy elvégezték, és akiket a teljes gyűlés legalább két vén- vagy delitölgy ajánlására a csemetetölgyek sorába felvett.” (6. §)

Kevésbé romantikus nyelven mindez azt jelentette, hogy a szövetség tagjainak zömét a szenior és a törzsgárda alkotta, amelynek egyik fontos feladata volt az utánpótlás toborzása és bevezetése a baráti alapon működő szövetség céljaiba és munkamódszereibe. A szövetségbe felvett csemete egy sejtbe került, amelyet - az alapszabály értelmében - úgy kellett nevelnie, mint a jó családapának a gyermekeit. A fennmaradt dokumentumokból megállapítható, hogyan igyekeztek tudatosítani egymásban a jó nevelés alapjait, amelyet az egyesület jelvénye is kifejez: egy sas áll őrt a hármashalmon. A jelvény szűkszavú felirata: „MIPSZ-1919”. A sas a hűség, éberség, önfegyelem, a széles látókör jelképe kívánt lenni.

A szövetségnek Pozsonyban 52, Budapesten 30, Bécsben ugyancsak mintegy 30, Pozsony környékén és Szlovákia-szerte 42 törzstagja volt. Egyformán találni közöttük német, szláv és magyar nevűeket. (A brünni Corvinia névsorának nincs nyoma a pozsonyi központ hagyatékában.) A törzstagok évente közgyűlésen találkoztak, amelyet az alapszabály némi párosszal kongresszusnak nevezett. Néhány közgyűlési beszámoló alapján képet nyerhetünk a szövetség bécsi szervezetének és a központi szervezet szakosztályainak működéséről, valamint a Prágába került MIPSZ-tagok szerepéről a MAKK és a Szent György Kör megalakításában.

A szövetség hatása azonban jóval több emberre terjedt ki annál a körülbelül másfél száz törzstagnál, akiknek számáról, illetve nevéről adatok állnak rendelkezésre. Mindenekelőtt a pozsonyi központ hozott létre és működtetett jó néhány szakosztályt. A legélénkebb tevékenységet a társadalmi, illetve a vigalmi, a cserkész, a női, gazdasági, zenei és ének, turista, illetve kiránduló, valamint a fényképész szakosztályok mutatták fel. Egy-egy szakosztályon - például a nőin - belül külön csoportokat hoztak létre a nemzeti szellemű gyermeknevelés ismereteinek elsajátítására, a magyar irodalom és a magyar iparművészet támogatására. A magyar nők öntudatosításáért folyó munka célját és szellemét hüen jellemzi Gáspár Imre³ verse, amelyet a szövetség dokumentumgyűjteménye őrzött meg, s amelyet hitvallásként szavaltak:

Magyar anya, magyar leánya,
Az ő szívükben a jövő,
Kezében tartja hona sorsát
És boldogságát is a nő...

Magyar anya, magyar szülőtte,
Magyar szó zengjen ajkain,
Hogy megszeressék drága nyelvünk
Túl a haza határain...

Az irodalompartolást említettük az imént. A szlovákiai magyar irodalmi élet egyik orgánuma volta Trianon utáni első években a Pozsonyban megjelenő Új Aurora almanach.⁴ Az évkönyv a Toldy Kör égisze alatt jelent meg, de a MIPSZ végezte mind a szerkesztés és kiadás, mind a terjesztés teendőit. A szövetség törzstagja volt a szerkesztő, dr. Dobai János, akit lelkes munkaközösség segített az anyag gyűjtésében. A szövetség közgyűlésére készült beszámoló azt bizonyítja, hogy a tagok maguk teremtették elő a kiadás költségeit és ők végezték az évkönyv terjesztését is.

A MIPSZ volt a létrehozója és mozgatórugója a Kiskárpátok cserkészcsapatnak. A törzstagok között található a pozsonyi cserkészlet megszervezője, Hornyák Ildikó tornatanár, akit egy ideig állásától is megfosztott a csehszlovák tanügyi hatóság. A magyar csapat önálló működését az első években nem engedélyezték az illetékesek. Egyes taktikai fogással végül is a Kiskárpátok Turista Egylet szakosztályaként kezdte meg működését. Hornyák Ildikó szervezte be a csapatba Balogh Edgárt, aki hamarosan tisztté lépett elő. A csapatnak 1924-ben engedélyezték a működését. Ekkor 115 tagja volt, három rajba és tizenhárom őrse osztva. A nyári nagy táborozáson 4050, a vándortáborozáson 10-15 cserkész vett részt. Év közben jó néhány előadást rendeztek, amelyek műsorát 30 tagú énekkar és 12 tagú zenekar tette színesebbé. Ifjúságunk címmel cserkészlap kiadásába is belefogtak, de a lapot nem engedélyezték. A MIPSZ-törzstagok segítségével 2500 kötetes könyvtárat hoztak létre. Fentebb említettük Balogh Edgár nevét. Csemetetölgyi minőségben ő is felvették a MIPSZ tagjai közé. Ebbeli minőségben még szólnunk róla a későbbiekben.

A sportszakosztálynak tornász és tenisz alosztálya volt. Évi munkájuk eredményeit versenyeken mérték fel. Tenisztanfolyamaikat egy-egy évadban átlagosan 30 nő és 20 férfi látogatta. Évi jövedelmük meghaladta a 10 000⁹ Kč s-t, amiből nem csupán anyagi függetlenségüket tudták biztosítani, de bizonyos összeget félre is tudtak tenni, többek között az alapítandó ifjúsági lap céljaira.

Turista-, illetve kiránduló-szakosztályuk működéséről szóló beszámolójuk például 1923 őszén két, 1924-ből kilenc egész napos túráról ad hírt, melyeken 19-25 tag vett részt, s a Kiskárpátok különböző tájékaikat járták végig.

A zenezakosztály két zenekart is fenntartott, egy klasszikus és egy cigányzenekart, melyek közül az utóbbi működött nagyobb sikerrel. Nyilvános és zártkörű rendezvényeken léptek fel, s igyekeztek újabb és újabb magyar dalokat megismertetni és megkedveltetni a pozsonyi közönséggel.

*

A bécsi törzs tevékenységéről az 1924-es közgyűlés beszámolója alapján kaphatunk képet. A törzsgárda itt is a fiatalok toborzását és nevelését tekintette legfontosabb feladatának. Új tagjaikat természetesen elsősorban az osztrák főváros főiskoláira került felvidéki fiatalok közül toborozták. Gyűléseiken ők is alkalmazták a németes jellegű szertartás-elemeket. A beszámoló szerint ezáltal jelentős hatást tudtak elérni a fiatalok között. Ezekről függetlenül minden gyűlésen a legfontosabb és legidőszerűbb ifjúsági és világnézeti kérdésekről folytattak nemegyszer igen heves vitákat. Egy-egy tanév során mintegy harminc összejövetelt tartottak: 17 úgynevezett közöset, amelyen a csemeték is részt vettek, 15-öt külön a delitölgyek részére. A gyűlések, tárgyakat tekintve, túlnyomó részben „rendesek” voltak, azaz vitával egybekötött előadások. Rendeztek azonban „nedves”, azaz borozgatással egybekötött összejöveteleket is. A tagavató gyűlések sajátos szertartásos keretek között zajlottak le.

Év közben figyelték, sőt ellenőrizték egymás tanulmányi eredményeit. Ahol szükségesnek látszott, közbeléptek, figyelmeztettek és segítettek. Munkájuk külső keretét a Bécsi Magyar Akadémikusok Egyesülete alkotta. Ennek mintegy harminc felvidéki tagja volt, s a választmány tizennégy tagja közül tíz a MIPSZ gárdájából került ki.

A fennmaradt beszámoló keltének esztendejében az egyesületnek klubhelyiséget biztosítottak Klebelsberg Kunó magyar kultuszminiszter segítségével a bécsi magyar Gárdapalotában, ahol egyébként diákothont is berendeztek a magyar főiskolások részére. Ebben az esztendőben kötött együttműködési megállapodást hat bécsi magyar szervezet, a Bécsi Magyar Akadémikusok egyesülete, a Bécsi Magyar Egylet, a Bécsi Magyar Iskolaegylet, a Bécsi Magyar Nyugdíj- sok Egyesülete, a Bécsi Magyar Szövetség és a Szent

István Egylet. A paktum megkötésében jelentékeny szerepet vállaltak a bécsi MIPSZ-tagok is.

Intenzív munkát fejtettek ki a diák érdekvédelem területén. Sikerült többek között elérniük, hogy a bécsi magyar konzulátus magyar útlevéllel látta el azokat a Bécsben élő-tanuló felvidéki diákokat, akik nem látogathattak haza, mert fennállt annak a veszélye, hogy a csehszlovák rendőrség letartóztatja őket. Az útlevél segítségével bármikor elutazhattak a trianoni országrészbe, hogy ha a szülőföld levegőjét már nem szívhatják magukba, legalább magyar környezetben pihenjenek meg és gyűjtsenek erőt. Ezt a lehetőséget a konzulátus még azzal is gyarapította, hogy szabadjegyet adott a bécsi magyar diákoknak az összes magyarországi közlekedési eszközre és kedvezményes vagy ingyenes menzajegyekkel is segítette a rászorulókat.

A bécsi magyar akadémikusok intenzív kapcsolatokat építettek ki és tartottak fenn a magyarországi diákszervezetek mellett az osztrák fővárosban tanuló német és más nemzetiségű diákokkal is. Somos István vezette zenekaruk sikerrel szerepelt a különböző diákszervezetek összejövetelein és estjein.

A legkevésbé felvidéki szervezeteikkel tarthatták a kapcsolatokat, ugyanis a csehszlovák rendőrség szemében minden Ausztriából és Magyarországról érkező személy és levél gyanús volt.

*

A MIPSZ 1924-ben hozta létre a prágai csoportját. Tagjainak tevékenységét a pozsonyi központ 1926-os közgyűlésére készített beszámoló jellemzi. A beszámoló a prágai magyar diákélet kezdeteire vonatkozó adatokat tartalmaz, ezért részletesebben ismertetjük: „Ami- kor tavaly novemberben a kenyeresek tanácsa jóváhagyásával megalakult a prágai tölgyes, tulajdonképpen csak négy tölgyből állott, mert a katonai szolgálatot teljesítő és a vidéki tagjai nem vehettek részt a közös munkában. A prágai magyar kisebbség akkoriban még sehogyan se volt megszerveve, mivel sem a Prágai Magyar Hírlap szerkesztősége, sem a Szövetkezett Ellenzéki Pártok Központi Irodája nem törődött vele, avagy az eddigi kísérletei csődöt mondtak. Hogy ezen a gondozatlan földön elveinket érvényesíthessük, s ami égetően szükséges: gyarapodjunk is, legelőször a keresztény magyar főiskolai hallgatókat kellett tömörítenünk, hogy így teret találjunk munkásságunkra. Eleinte közös sétákkal, kedélyes találkozókkal igyekeztünk barátokra szert tenni a diákok és a katonák között, majd a pozsonyi és különösen a bécsi kenyeresek tapasztalatainak felhasználásával februárban kezdtük szervezni a diákegyesületet. Bizalmas körünkben előkészítettük az alakulást, kidolgoztuk az alapszabályokat, melyeket sikerült észrevétlenül ráerőszakolnunk a 18 tagú alapító bizottságra, a diákegyesületnek a MAKK nevet adtuk (Magyar Akadémikusok Keresztény Köre) s ezzel elértük, hogy az egyesület keresztény jellege már a címében is adva legyen. Ennek a keresztény jellegnek a szükségességéről a különös prágai viszonyokra való hivatkozással sikerült Flachbart⁶ dr. urat, a Központi Iroda vezetőjét is meggyőznünk. Az egyesület nevének rövidítése: MAKK, összefügg a MIPSZ szimbólumaival is.' Alapszabályaink, melyeket a hatóság jóváhagyott, bármikor mintául szolgálhatnak más belföldi egyetemi városok szervezkedni akaró magyar diákjainak is. Céltudatos eljárásunkkal közben a Központi Iroda közegeinek bizalmát és rokonszenves támogatását is megnyertük a MAKK számára. Az egyesület 7 tagú választmányának elnöke és alelnöke dt (delitölgy), egyik tagja csemete (ma avatják dt-gyé!). Két alapító tag szintén dt. Vállalatunk lelkesítő hatását bizonyítja az, hogy még mielőtt megkezdtünk hivatalosan működni, új barátaink zárt körében méltóan tudtuk megünnepelni március 15-ét. A kór létszáma, bár csak nemrégén létesült, már negyven körüli. A MAKK választmányának, részünkre, a Germania német diákszervezet rendelkezésére bocsátotta bizonyos órákban és napokban egyik helyiségét, így

választmányunk zavartalanul működhetett. (Egy valóságos otthon hiánya fájdalmasan érezhető.) Felszólító leveleket küldtünk szerteszét az országba pártoló és alapító tagok gyűjtése céljából, felszólítást küldtünk szét a Szlovenszón most érettségizett és jövőre Prágába készülő magyar diákokhoz, melyben csatlakozásra hívtuk őket és beadványt intéztünk a minisztériumhoz országos magyar diáksegély-akció végett, melyre azonban a válasz még késik. A tervbe vett diáksegély-mozgalom eredménye önálló diáksegélyalap lesz. A gyűjtés adminisztrációját a választmány a Szövetkezett Ellenzéki Pártok Központi Irodájával együtt dolgozta tervezetbe, melynek értelmében a gyűjtés 27 körzetben kerületi protektorok vezetése alatt fog végbemenni. (Pozsonyban dr. Jankovics Marcell.) Ha a pénz és taggyűjtés sikerrel fog járni, akkor jogosan remélhetjük, hogy a sokszor nyomorgó és az elnemzetlenítés veszedelmének kitett prágai magyar diákságot nemzetünknek megmentjük, hasznos és önérzetes magyar kultúrmunkára fogjuk.

A MAKK-tól függetlenül létesült befolyásunkra a prágai magyar cserkészek Szent György Köre, a Főiskolai Cserkészek Nemzetközi Egyesülete égisze alatt, március 7-én. A Szent György Kör vezetőjét ma avatjuk, így a kör 8 tagja közül 3 kenyeres. Úrnapiján cserkészfogadalom-tétel volt. Előreláthatólag innen számíthatunk a legjobban gyarapodásra.

A prágai tölgyes külső működése megalapozta a prágai magyar diák- és cserkészmozgalom sok reményre jogosító lehetőségét, összeköttetést szerzett a német diáksággal, az Ellenzéki Pártok Központi Irodájával és némi tekintetben a Prágai Magyar Hírlappal is, amennyiben egyik kenyeresünk állandó munkatársa. Elenyészően csekély létszámunkat tekintetbe véve megállapítható, hogy fontos és elhalaszthatatlan külső munkálkodás mellett a belső működés kívánnivalót hagy hátra, bár, kivéve a különböző szüneteket - hetenként legalább egyszer, azonban később, pláne a MAKK-ban, többször is összejöttünk. Sajnos, anyagi forrásunk az útlevel-láttamozás szerzésén kívül nincsen. Sikeresen terjesztettük az idejű Aurórákat. Gondoskodtunk arról, hogy a többi tölgyessel levelezésben meg személyes érintkezésben maradjunk. A prágai törzs tölgyese nevében részt vett a bécsi avatáson a tragikus körülmények között elhunyt Kasztner Emil kenyeres pajtásunk, emlékének gyászmisén áldoztunk. Köszönjük a pozsonyi tölgyes ama szívességét, hogy csemetéink egyikét a kongresszus keretei közt saját felszerelésével avatja kenyeressé.

A jövő esztendei MIPSZ-munkára minden kenyeresnek, magunknak is, jó munkát kívánunk! Virradj!”⁸

*

A korabeli lapok hírei szerint előbb a Szent György Kör alakult meg, 1925 március derekán a Nemzetközi Cserkészszövetség tagesületeként az Albertov Diákokotthonban. Arról nem szól a hír, hogy személy szerint kik voltak tagjai. Balogh Edgár szignálta. A Magyar Akadémikusok Keresztény Köre 1925. május 5-én mondta ki megalakulását. Elnökévé Wintersteiner Henriket, alelnökévé Keszler (Balogh) Edgárt, titkárává Fleischer Emilt, jegyzővé Katona Sándort, pénztárossá Berlin Elemért, választmányi tagokká Denk Pált és Marczell Zoltánt választották meg Flachbart Ernő jelenlétében. Az elnök, az alelnök és az egyik választmányi tag neve valóban megtalálható a MIPSZ-tagok névsorában.

Balogh Edgár önéletrajzában⁹ úgy emlékezik meg cserkészeiről, hogy kezdettől fogva újabb és újabb konfliktusokba keveredett a papi szellemű cserkészvezetőkkel és a „titkosokkal”. Ezek alatt vélhetően a MIPSZ tagjait érti. Valóban, a Szövetség iratainak tanúsága szerint is hamarosan szembefordult Prágából a pozsonyi központtal. Nem kevesebbet indítványozott, mint hogy szüntessék meg a vén tölgyek kategóriáját és modernizálják a szervezetet, tegyék azt még egyetemesebben magyarrá. Más szavakkal mondván: forduljanak fokozottabban a magyar parasztság és a munkásság felé.

Az a szellemi erjedés, amely a húszas évek második felében kibontakozott a csehszlovákiai magyar kisebbségi fiatalság körében, valóban gyökeres változást hozott, a fiatalság szocialista lett, akár balos, akár nacionalista, akár keresztény irányzatait nézzük, mindegyik radikalizálódott, a régi formákat elvetette és a forradalmi megoldások felé fordult.

A MIPSZ tagjai hamarosan kikerültek az egyetemekről, különböző posztokat foglaltak el és töltöttek be, életük eseményei különböző irányba sodorták őket. Volt, akiből szlovák tett, más a szabadkőműves páholyba lépett be, volt, aki nemzeti szocialistának vallotta magát, nem mindig a karrier kedvéért, hanem hogy életét mentse.

Mindezeket látnia kell annak, aki a Trianon utáni kisebbségi magyar társadalom önvédelmi harcával és megújító törekvéseivel kíván foglalkozni. Tény, hogy a felvidéki, illetve csehszlovákiai magyar kisebbségi fiatalok mozgalmainak történetét nem 1925-tel kell kezdeni. A magyarság már akkor megkezdte védekező harcát és önmegújító fáradozásait, amikor még meg sem száradt a tinta a trianoni békediktátumon.

Kétségtelen, hogy formáiban romantikus volt a MIPSZ, de vállalkozásai a maguk korában modernnek tekinthetők. Tagjai között pedig jó néhány olyan egyéniség található, aki jelentős munkát végzett a csehszlovákiai magyar kisebbség szolgálatában. Csak néhány nevet sorolunk fel, emlékeztetőül: Floch István, Reinel János, id. Aixinger László, Neumann Tibor, Krendl Gusztáv, Radványi Titusz, Dobai János, Dex-Déd Ferenc, Ölvedi László, Janson Jenő, id. Alapy Gyula, Schubert Tódor, Hornyák Odiló, Krammer Jenő.

Jegyzetek

- 1 A tanulmány adatai Radványi Titusznak, a MIPSZ egyik vezető tagjának hagyatékában maradtak fenn. Radványi Titusz Pozsonyból a húszas évek elején Budapestre került. Itt jogi oklevelet szerzett és Zichy nagybirtokos család jogi tanácsosa lett. A harmincas években Magyarországon bekapcsolódott a KIOE (Katolikus Iparosifjak Országos Egyesülete) munkájába, amelynek hamarosan elnöke lett. A forrásanyag a Magyarságkutató Intézet Archívumában található az 1008/1990. nyilvántartási szám alatt.
- 2 Fischer-Colbrie Ágost (1863-1925) teológiai tanár és kassai megyés püspök. Tudományos munkásságának középpontjában az egyház szociális tanításának kibővítése állt. Mostanáig az egyetlen olyan magyar püspök, aki a szlovákiai magyarság érdekeit képviselte a Szlovák Püspöki Karban.
- 3 Gáspár Imre (1854-1910) felvidéki származású, Pesten élő újságíró, költő, műfordító. A magyar irodalomban a szlovák költészet egyik első ismertetője és műfordítója.
- 4 Új Auróra: a csehszlovákiai magyar irodalom almanachja (1922-1933). Alapítója Dobai János, szerkesztője Jankovics Marcell, majd Reinel János. 1928-tól a csehszlovákiai magyar írókon kívül romániai és jugoszláviai magyarok írásait is közli.
- 5 Az évi jövedelemre tagdíjából és az egyletek által vezetett lomász-, valamint tenisztanfolyamok díjaiból tettek szert.
- 6 Flachbart Ernő (1896-1955) jogász, egyetemi tanár. 1922-1924 közt a Prágai Magyar Hírlap szerkesztője. A Szövetkezett Ellenzéki Pártok Központi Irodájának vezetője. 1933-ban a letartóztatás elől Magyarországra menekült. A nemzetközi jog s ezen belül a kisebbségi jog nemzetközi színvonalú szakértője volt.
- 7 Az összefüggés a közös keresztényi kiindulási alagra vonatkozik.
- 8 Prágai Magyar Hírlap, 1925. május 6. 3.
- 9 *Hétpróba*, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1965. 34.